

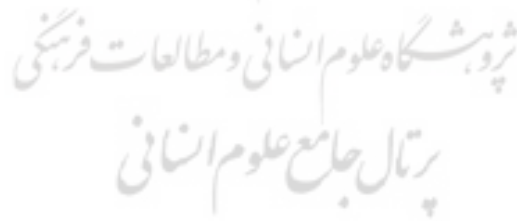
Analysis and Examination of Takfiri Groups' Combat Tactics in Urban Warfare (Case Study: Iraq and Syria)

Seyed Hamidreza Ghoreishi¹ | Mahdi Mohammadzadeh²

Abstract

Since the start of the internal unrest in Arab countries, known as the Islamic Awakening or Arab Spring, the United States has been trying to use fundamentalist Takfiri groups to reshape the region's political and security landscape to its advantage. These groups have chosen cities as their primary targets for several reasons, including the use of civilian cover and the robustness of buildings to protect themselves from the firepower of the resistance front. Given the persistent threat of Takfiri ideology to the Islamic world, we embarked on this study titled "Combat Tactics of Takfiri Groups in Urban Warfare in Syria and Iraq." Our goal is to identify the urban warfare tactics used by Takfiri groups in Syria and Iraq. We posed the research question: what are the combat tactics of Takfiri groups in urban warfare in these countries? This applied research employs a descriptive-analytical (survey) method, utilizing both descriptive and inferential statistics to analyze the data. Our findings indicate that Takfiri groups prioritize irregular operations over regular ones. This is natural given the urban environment, which necessitates irregular operations, and the operational asymmetry between these groups and the resistance front.

Keywords: Takfiri groups, ISIS, Jabhat al-Nusra, Syria, Iraq.

-
1. PhD in Strategic Management, Faculty of Command and Staff, Imam Hussein (AS) University, Tehran, Iran.
 2. **Corresponding Author:** Master of Science in Defense Management, Faculty of Command and Staff, Imam Hussein University, Tehran, Iran. Mohammadzadeh@abu.ac.ir

بررسی و تحلیل تاکتیک‌های رزمی گروه‌های تکفیری در جنگ شهری (مطالعه موردی: عراق و سوریه)

سیدحمیدرضا قریشی^۱ | مهدی محمدزاده^۲

چکیده

از زمان شروع ناآرامی‌های داخلی در کشورهای عربی موسوم به بیداری اسلامی یا بهار عربی، آمریکا در تلاش بود تا با بهره‌گیری از گروه‌های بنیادگرای تکفیری، ترتیبات سیاسی و امنیتی منطقه را به نفع خود تغییر دهد. در این راستا، گروه‌های مزبور بنا به دلایلی از جمله استفاده از پوشش مردم و استحکام ساختمان‌ها و به منظور مصون ماندن از قدرت آتش جبهه مقاومت، شهرها را به عنوان هدف خود انتخاب کردند. وجود تهدید دائمی اندیشه تکفیری این گروه‌ها برای جهان اسلام، نگارنده را بر آن داشت تا پژوهش حاضر را با عنوان «تاکتیک‌های رزمی جنگ شهری گروه‌های تکفیری در سوریه و عراق» انجام دهد. هدف پژوهش حاضر، احصاء تاکتیک‌های جنگ شهری گروه‌های تکفیری در کشورهای سوریه و عراق است. سؤال پژوهش، تاکتیک‌های رزمی جنگ شهری گروه‌های تکفیری در سوریه و عراق را طلب نموده است. نوع تحقیق کاربردی است و روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی (پیمایشی) بوده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی کمک گرفته شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که گروه‌های تکفیری به ترتیب اجرای عملیات نامنظم را نسبت به عملیات نامنظم در اولویت قرار می‌دهند. مسئله‌ای که با توجه به محیط شهر که عملیات نامنظم را ایجاب کرده و از طرف دیگر به دلیل عدم تقارن امکانات عملیاتی گروه‌های مذکور نسبت به محور مقاومت، امری طبیعی است.

کلیدواژه‌ها: گروه‌های تکفیری؛ داعش، جبهه‌النصره، سوریه، عراق.

۱۰

سال ششم

بهار و تابستان ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۴/۰۳

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۷/۰۲

صص: ۲۹۳-۲۶۱

شابا چاپ: ۶۳۲۸-۲۵۳۸
الکترونیکی: ۱۶۵۵-۲۷۱۷

DOR: 20.1001.1.25386328.1403.6.10.13.6

۱. دکتر مدیریت راهبردی، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

۲. نویسنده مسئول: کارشناسی ارشد مدیریت امور دفاعی، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران،

ایران. Email: Mohammadzadeh@abu.ac.ir

مقدمه و بیان مسئله

بر اساس بخش‌هایی از استراتژی امنیت ملی آمریکا در قرن بیست‌ویکم، «ممکن است سال آینده، حکومت مذهبی ایران سقوط کند. در حال حاضر حکومت ایران، جمهوری اسلامی است؛ اما نمی‌تواند به مدت طولانی هم جمهوری و هم اسلامی باقی بماند. ایران باید یا از جمهوری بودن دست بردارد و به یک حکومت قرون وسطایی تنزل یابد یا اسلامی بودن را کنار بگذارد. نبرد برای آن آینده، هم اینک آغاز شده ولی نتیجه برای کسی روشن نیست. اگر رژیم فعلی ایران سقوط کند، امواج آن در سراسر جهان اسلام احساس خواهد شد و به تبع آن جنبش‌های اسلامی بنیادگرا ضربه خواهند خورد. این امر راه را برای برقراری روابط مناسب و پسندیده میان آمریکا و ایران هموار خواهد ساخت که اثرات منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای آن بسیار گسترده خواهد بود. به نوبه خود اگر رژیم مذهبی ایران و رژیم بعثی قبل از دستیابی به سلاح‌های هسته‌ای یا بیولوژیکی از میان رفته یا معتدل شوند، دیگر نیازی نیست تا بر دیگر کشورها فشار بیاوریم که در مقابل ایران و عراق خود را آماده نمایند...».

حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ بهترین فرصت را برای دولتمردان ایالات متحده آمریکا فراهم آورد تا این استراتژی را گام به گام اجرایی نمایند. در این راستا، نومحافظه‌کاران کاخ سفید، به طور هم‌زمان دو اقدام را آغاز نمودند:

۱- ایجاد دشمنان و رقبای تازه در عرصه بین‌المللی نظیر طالبان، صدام، حزب الله و ... یا حکومت‌هایی همچون سوریه و ایران به عنوان تهدید جدی برای امنیت ملی ایالات متحده آمریکا؛

۲- استفاده از زور در قالب حمله پیش‌دستانه بر ضد دشمن (آیتی، ۱۳۸۹: ۱۵).

در واقع پس از فروپاشی شوروی و خلاء وجود دشمن و تهدید برای توجیه حضور ایالات متحده آمریکا در منطقه غرب آسیا و شمال آفریقا به عنوان کانون انرژی و مرکز جغرافیای فرهنگی ضداستعمار، برگرفته از تفکر انقلابی امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای (مدظله العالی) و تأثیر روز افزون انقلاب اسلامی بر ملت‌های منطقه و جهان که موجبات پدیده بیداری اسلامی را فراهم آورده و به تبع آن، سقوط دولت‌های دنباله‌رو سیاست‌های غرب، ایالات متحده آمریکا را

بر آن داشت تا با تولید ادبیات سیاسی پیرامون مفهوم تروریسم و نسبت دادن آن به کشورهای اسلامی از طرفی؛ و ایجاد گروه‌های مختلف تروریستی - تکفیری به عنوان بدیل الگوی اسلام حقیقی در درون جوامع اسلامی از طرف دیگر، سعی در بحران‌آفرینی در منطقه و مخدوش نمودن چهره اسلام در افکار عمومی جهان به منظور پیشبرد اهداف خود نماید.

بیش از ۵۵۴۶ گروه تروریستی (آدمی، ۱۳۹۵: ۲) از جمله دو گروه داعش و النصره به عنوان شاخه‌های القاعده در منطقه که در بحران‌های داخلی دو کشور عراق و سوریه نقش اصلی را ایفا نموده و علی‌رغم پیروزی ملت‌های دو کشور مزبور در برابر این گروه‌ها، کماکان به عنوان تهدید بالقوه و جدی برای ملت-دولت‌های منطقه، به خصوص جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شوند؛ از این رو، شناخت گروه‌های مذکور در چارچوب سازوکار و بررسی‌های علمی، بیش از پیش ضروری می‌نماید، امری که علی‌رغم تولید محتوای فراوان درباره پدیده تروریسم و این گروه‌ها تا حدود زیادی مغفول مانده است. در این پژوهش، بر آن هستیم که با روش علمی، تاکتیک‌های رزمی این گروه‌ها را در «جنگ در مناطق ساختمانی و شهرها» مورد بحث و بررسی قرار دهیم.

جریانات تکفیری-تروریستی هم به لحاظ اعتقادی و هم امنیتی تهدید بزرگی برای جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شوند. این گروه‌ها به عنوان پیاده‌نظام صهیونیسم جهانی در منطقه غرب آسیا و شمال آفریقا، همواره به عنوان تهدید جدی برای ملت‌های منطقه به حساب می‌آیند، به شکلی که نقش اصلی را در بحران‌های امنیتی منطقه و به‌طور خاص سوریه و عراق ایفا کرده و می‌کنند. علی‌رغم سقوط دولت داعش به دست جبهه مقاومت و محدود بودن فعالیت‌های جبهه النصره -یکی دیگر از گروه‌های قدرتمند تکفیری - به استان ادلب و غرب حلب در شمال سوریه، به دلیل تعدد گروه‌هایی با تفکرات تروریستی، ایستارها و عقاید نادرست این گروه‌ها نسبت به جوامع مسلمان در منطقه بخصوص ملت ایران و تأکید آن‌ها بر ورود به شهرها و مراکز جمعیتی با هدف اقدامات ضد امنیتی از طرفی و استفاده این گروه‌ها از شهر به عنوان زمین قابل اتکا و دارای پوشش در مقابل قدرت آتش دولت‌های محور مقاومت از طرف دیگر، همچنین توجه به این نکته که در جنگ‌ها همواره امکان توسعه عملیات نظامی در مناطق غیرمسکونی به شهرها و مناطق ساختمانی وجود دارد و نیز، از آنجایی که مناطق شهری غالباً اهداف راهبردی مهمی هستند، توجه

رهبران سیاسی دو طرف جنگ و جمعیت غیرنظامی را نیز به خود جلب کرده‌اند و اهمیت استراتژیک بالاتری نسبت به برتری نظامی کاملاً مادی برای دو طرف دارد. لذا نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به طور عام و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به شکل خاص به عنوان محور جبهه مقاومت اسلامی همواره در معرض تهدید این گروه‌ها در داخل مرزها و یا سایر کشورهای محور مقاومت می‌باشند؛ به طور مشخص دغدغه محقق این است که گروه‌های تکفیری برای حمله به شهرها از چه روش‌هایی استفاده می‌کنند و پس از تصرف و کنترل شهرهای اشغالی، نحوه برخورد آن‌ها با مردم چگونه است؟ به عبارت بهتر، تاکتیک‌های این گروه‌ها در جنگ شهری کدام است؟

مبانی نظری

بی‌تردید اساس و پایه هر پژوهشی بر مبانی نظری آن پژوهش استوار است، مبانی که برگرفته از نظریه‌های علمی پذیرفته شده در بین نخبگان و متخصصان می‌باشد. این مبانی در واقع تبیین‌کننده روابط اصولی بین متغیرها و سؤالات تحقیق بوده و در نهایت به عنوان زیربنای تحقیق، قوام بخش ساختار و محتوای پژوهش می‌باشد؛ از این رو به طور خلاصه، نظریه‌های موجود در حوزه جنگ شهری را مورد بررسی قرار می‌دهیم. از آنجا که تعریف اصطلاحات رایج در مقاله، ما را در فهم بهتر متن پیش‌رو یاری می‌رساند، قبل از چارچوب نظری، آنها را مطرح می‌کنیم.

تاکتیک رزمی

به کار بردن یگان‌ها در رزم را تاکتیک رزم می‌گویند و آتش و مانور عوامل اصلی آن می‌باشند؛ به بیانی دیگر، هنر جابه‌جا کردن نیروهای در میدان نبرد یا هنر به کار بردن نیروها در جنگ را تاکتیک رزمی گویند (رستمی، ۱۳۸۶: ۲۴۴).

گروه‌های تکفیری

گروه‌های تکفیری، به گروه‌هایی از سلفی‌ها گفته می‌شود که دچار بیماری «کافر-انگاری» دیگران شده‌اند. بر اساس دیدگاه آنان، بین ایمان و عمل تلازم وجود دارد؛ یعنی اگر کسی ایمان به خدا داشته باشد و مرتکب گناه کبیره شود، از دین خارج شده و کافر واجب‌القتل شمرده می‌شود. گفتنی است که سابقه این تفکر در جهان اسلام به خوارج بر می‌گردد. به هر حال چنین

دیدگاهی موجب شده است که سلفی‌های تکفیری-جهادی، بسیاری از مسلمانان را در ردیف مشرکان قرار دهند و در نتیجه حکم به مهدورالدم بودن آنان بدهند (بردی‌نشین، ۱۳۹۵: ۴۵).

جنگ شهری

جنگ در معنی تحت‌اللفظی‌اش یعنی «جنگیدن» و مترادف با واژه‌های نبرد، حرب، پیکار، زد و خورد، نزاع، مبارزه، رزم، قتال، کارزار است (رستمی، ۱۳۸۶: ۳۲۸). واژه war از ریشه آنگلو ساکسون به معنی آشفستگی است؛ از این رو می‌توان آن را نزاع و کشمکش تعبیر نمود که دلالت بر منازعه بین گروه‌های عمده مانند طوایف، قبایل، اجتماعات مذهبی یا گروه‌های اجتماعی، دولت‌ها و اتحادها دارد. در فرهنگ علوم اجتماعی، جنگ به معنای آزمودن نیرو و استفاده از اسلحه بین ملت‌ها (جنگ با نیروهای خارجی) یا گروه‌های رقیب در داخل یک کشور (جنگ داخلی) تعریف شده است. در فرهنگ علوم سیاسی، «جنگ» مبارزه مسلحانه بین کشورها یا مردم یک کشور برای رسیدن به هدف‌های سیاسی و اقتصادی تعریف شده است (مدیریت برنامه‌ریزی درسی، ۱۳۸۵: ۳).

اصطلاح جنگ اشاره به منازعه مسلحانه دارد و به نظر می‌رسد معنای اصطلاحی جنگ رفته رفته توسعه یافته، امروزه به طور کلی دگرگون شده است. اصطلاح جنگ به طور سنتی تنها هنگامی مورد استفاده قرار می‌گیرد که طرف‌های منازعه به اندازه کافی دارای قدرت مناسب برای دامن زدن به خصومت‌های دراز مدت و ابعاد قابل ملاحظه باشند (پیری، ۱۳۹۴: ۷). «گاستون بوتول» جامعه‌شناس فرانسوی در این باره چنین می‌گوید: «جنگ، مبارزه‌ای مسلحانه و خونین بین گروه‌های سازمان‌یافته» (مدیریت برنامه‌ریزی درسی، ۱۳۸۵: ۳). جنگ را می‌توان بر حسب اقدام‌های اتخاذ شده نیز تعریف نمود؛ یعنی بر حسب یک عنصر مادی که چیزی جز استفاده از زور و خشونت با توسل به نیروی نظامی، بدون هیچ‌گونه محدودیتی از نظر مکان و زمان نیست؛ بنابراین باید اصطلاحاتی نظیر جنگ روانی و جنگ سرد را مجزا نمود. از سوی دیگر اصطلاح جنگ، به انواع اعمال قهریه و جبریه‌ای اطلاق می‌شود که دولتی نسبت به دولت دیگر اعمال می‌دارد تا آن را به پذیرفتن اراده خود مجبور سازد؛ بنابراین می‌توان گفت که جنگ یک نبرد مسلحانه بین دولت‌هاست که در این راستا تعاریف مختلفی از جنگ ارائه می‌شود:

- جنگ یعنی اعمال خشونت به منظور وادار کردن حریف به اجابت اراده ما؛

- جنگ برخورد خشونت‌آمیز قدرت‌های ملی دو یا چند کشور است که به منظور تحمیل اراده یا جلوگیری از تحمیل اراده یکی بر دیگری اجرا می‌شود (پیری، ۱۳۹۴: ۷).

کلاوزویتس جنگ را تقابل منافع بزرگ که معمولاً راه‌حلی خونین دارد و تنها وجه تمایز آن از سایر تقابل‌ها نیز در همین نکته است (فون کلاوزویتس، ۱۳۸۹: ۴۹). به تعبیری دیگر، جنگ عبارت است از برخورد خشونت‌آمیز نیروهای مسلح دو یا چند دولت پس از به بن بست رسیدن راه‌حل‌های سیاسی به منظور تحمیل اراده یکی بر دیگری (پیری و شربتی، ۱۳۹۱: ۱۳). جنگ بر اساس معیارهای مختلف به چند گونه تقسیم بندی می‌شود:

الف) بر اساس هدف: جنگ‌های عادلانه و غیرعادلانه؛

ب) بر اساس سطح جغرافیایی: جنگ‌های دریایی، هوایی و زمینی؛

پ) بر اساس قلمرو: جنگ‌های داخلی و خارجی؛

ت) بر مبنای نوع ابزار: جنگ‌های متعارف و نامتعارف؛

ث) از نظر شدت: جنگ‌های کم شدت، متوسط و پرشدت (همان: ۱۵)

ج) از نظر محیط: جنگ در کوهستان، کویر، مناطق آبی، جنگل و شهر.

اصطلاح جنگ شهرها {شهری} از دو واژه «جنگ» و «شهر» تشکیل شده است. در تعریف «جنگ» گفته‌اند: خصومت میان کشورها (دولت‌ها) در درون یک دولت یا یک سرزمین است که نیروهای مسلح عهده‌دار آن می‌باشند. در مفهوم حقوقی، حالت جنگ زمانی وجود دارد که دو یا چند کشور رسماً اعلام نمایند یک وضعیت خصومت بین آنها وجود دارد. اصطلاح شهرها {شهر} بیانگر مناطق مسکونی، غیرنظامی، تجاری، فرهنگی است (سالمی‌نژاد، ۱۳۹۷: ۱۱۶). شهرها مرکز تجارت، سیاست، حمل‌ونقل، ارتباطات، صنعت و فرهنگ هستند؛ بنابراین، آنها اغلب صحنه جنگ‌های مهمی بوده‌اند. عملیات‌هایی که در مناطق شهری انجام می‌شوند بدین منظور هستند که نقاط استراتژیک و تاکتیکی شهر را تحت کنترل بگیرند و مانع استفاده کردن دشمن از این نقاط شوند. اغلب طرفی که کنترل شهر را بر عهده دارد یک برتری روانی دارد که اثراتی به مراتب بیشتر از طرف مخالف می‌تواند بر شهر بگذارد و تمامی درگیری‌ها را به نفع خود خاتمه دهد (ناصری، ۱۳۹۰: ۱۵).

جنگ شهری، حمله یک نیروی نظامی منظم به یک کشور که معمولاً عملیات آن ممکن است به یک یا چند شهر از کشور مقابلی برسد. مثل جنگ تحمیلی عراق علیه ایران که موجب تصرف و اشغال چند شهر از کشور اسلامی در غرب و جنوب شد (مهری و گرمابدری، ۱۳۹۰: ۱۵). دکترین نیروهای خودی و دشمن این حقیقت را منعکس می کند که باید توجه بیشتری به جنگ شهری مبذول شود. پیش بینی می شود که عملیات های نظامی در مناطق شهری، منطقه رزم آینده اروپا و آسیا باشد و فرماندهان ارشد نیز به همین دلیل بر روی این عملیات ها متمرکز هستند (ناصری، ۱۳۹۰: ۱۳)؛ اگر چه دکترین جاری که هنوز به کار برده می شود، بر عملیات های کوتاه جنگ، تروریسم شهری و ناامنی شهری تأکید دارند، اما جنگ در مناطق شهری نیز غیر قابل اجتناب است (ناصری، ۱۳۹۰: ۱۳).

تاکتیک های رزم گروه های تکفیری در جنگ شهری

حمله (تهاجم) به شهر

حمله (آفند)، به کلیه اقداماتی گفته می شود که با استفاده صحیح از امکانات به سمت دشمن پیشروی و یا به او هجوم شود (بیات، ۱۴۰۱: ۱۸۲). منظور از اجرای تک به یک شهر یا روستا (مناطق ساختمانی) عبارت از وارد کردن ضربه قطعی به منطقه حیاتی، حساس، مهم و قابل حفاظت موجود آن شهر و یا از بین بردن محافظین آن منطقه ساختمانی به نحوی که آنها قادر به نشان دادن عکس العمل در مقابل تک کننده نباشند (مهری و گرمابدری، ۱۳۹۰: ۴۱).

• عملیات اطلاعاتی گروه های تکفیری

نفوذ عناصر و تیم های اطلاعاتی به منطقه هدف و شناسایی جغرافیا، اهداف کلیدی، نقاط ضعف و قوت نیروها؛ شناسایی دقیق اهداف حیاتی و مهم به ویژه اهداف نظامی، امنیتی، سیاسی و اقتصادی در منطقه هدف برای تصرف آن با حداقل هزینه؛ شناسایی دقیق جغرافیای منطقه و عوارض حساس مانند ساختمان های بلند و مواضع مستحکم پدافند کننده؛ شناسایی مردم منطقه هدف به ویژه مؤلفه های فرهنگی آن ها مانند خصوصیات مذهبی و قومی آنها؛ شناسایی رؤسا و سران قبایل و احزاب در منطقه هدف؛ اعزام تیم های شناسایی به مناطق هدف برای تهیه برآورد اطلاعاتی؛ (عربشاهی، ۱۳۹۵: ۵۳) شناسایی افراد و گروه های ناراضی به ویژه ناراضیان نظامی و سیاسی؛ نفوذ عناصر و گروه های اطلاعاتی به منطقه هدف به صورت پنهان و پوششی (خبرنگاری،

راننده‌های تاکسی، توریست‌ها و ...؛ استفاده از ظرفیت‌های اطلاعاتی کشورهای حامی و گروه‌های همسو؛ دیده‌بانی و عملیات مراقبت رزمی مستمر؛ به کارگیری فن‌آوری‌های روز در کسب اطلاعات (اینترنت، خرید عکس‌های ماهواره‌ای و ...) (عابدی، ۱۳۹۵: ۲۰۴).

- استفاده از پرنده‌های بدون سرنشین و هلی‌شات

گروه‌های تکفیری علی‌رغم توانمندی‌های محدود فنی این پرنده‌ها، توانسته‌اند بهترین بهره اطلاعاتی و عملیاتی را در سطح تاکتیکی از آن‌ها گرفته و به تعدد در نبرد و معرکه‌های خود از آن استفاده کنند (سفیدچیان، ۱۴۰۰: ۲۹۲). آنها از هلی‌شات برای مأموریت‌های شناسایی، رزمی و یا هدایت عملیات در حمله و دفاع استفاده می‌کردند.

- عملیات شبانه

اجرای هرگونه عملیاتی نیاز به اقلام و تجهیزات مختص به خود را دارد و اجرای عملیات شبانه هم نیاز مبرم به تجهیزات تخصصی و گران‌قیمت دارد که در گروه‌های تکفیری مشاهده شده است. دوربین‌های دید در شب و حرارتی کمک شایانی به نیروهای رزمی معجزی عملیات‌های شبانه می‌کند و هرچه این تجهیزات بیشتر و از لحاظ فنی با کیفیت‌تر باشند، میزان موفقیت آن نیروها در رزم شبانه بالاتر خواهد رفت، لذا به همین علت گروه‌های تکفیری، سخت به دنبال تجهیز خود به این اقلام مهم نظامی هستند؛ اما از آنجایی که این تجهیزات کمتر در این گروه‌ها وجود دارد، آن‌ها به صورت محدود مبادرت به عملیات‌های شبانه کرده و برای عملیات‌هایی چون نفوذ و یا رخنه‌های بلند و توسعه و گسترش آن در روز، اقدام به طرح‌ریزی در وضعیت‌های عملیاتی مختلف می‌نمایند. از عملیات‌های شبانه‌ای که گروه‌های تکفیری به صورت محدود به آن می‌پردازند، اجرای عملیات‌های ایدایی و یا عملیات ضربتی با منظوره‌های مختلف است که اجرای متعدد آن در عملکردهای میدانی آن‌ها مشاهده می‌شود. اهداف و روش‌های مختلف گروه‌های تکفیری در اجرای عملیات‌های شبانه در مناطق نبرد عبارت‌اند از:

انهدام مواضع دفاعی همراه با گرفتن تلفات نیروی حریف و تخلیه سریع از منطقه؛ ربایش و یا گرفتن اسیر از نیروهای حریف برای باج‌گیری و ...؛ غنیمت و سرقت تجهیزات و امکانات نظامی

از پادگان‌ها و یا مواضع دفاعی؛ اجرای عملیات فریب در چند نقطه دفاعی در شب و اجرای عملیات اصلی در سپیده‌دم در یک نقطه دیگر و یا چند نقطه به صورت همزمان؛ محک و سنجش میزان آمادگی نیروهای مدافع حریف؛ ایجاد رعب و وحشت در مناطق دفاعی ضعیف نیروهای مقاومت؛ (سفیدچیان، ۱۴۰۰: ۳۶۹) و بهره‌گیری از نفوذی در عملیات‌های شبانه.

• استفاده از مانور احاطه‌ای

طرح مانور به منظور حرکت عناصر رزمی یگان تک‌ور و گسترش آن‌ها در یک محل مناسب‌تر نسبت به دشمن یا هدف تهیه می‌گردد؛ و منظور از آن، حرکات و جابه‌جایی است که نیروها را در یک وضعیت بهتر نسبت به دشمن قرار دهد، این حرکت ممکن است به طرف جلو- به سمت جبهه دشمن- جناح یا جناحین و یا عقب او باشد. طرح‌ریزی عملیات گروه‌های تروریستی متمرکز بوده و اجرای آن غیرمتمرکز می‌باشد. آنان از رخنه و نفوذ در طرح آفندی نهایت بهره‌برداری را کرده و در پی آن تعاقب را اجرا می‌کنند. آن‌ها در آفند قادر هستند با توجه به ماهیت جنگ شهری و شناخت منطقه، در زمان و مکان سرنوشت ساز، توان رزم خود را برای دستیابی به نتایج قطعی متمرکز گردانند. در این روش، این شهرهای کوچکتر را با «مانور احاطه‌ای» (مانور منگنه‌ای) زیر آتش می‌گیرد. بدین شکل که از دو طرف با خودروهای انتحاری (مفخخه) حمله می‌کنند پس از انتحار خودروهای مورنظر، نیروهای پیاده‌ای که جلیقه انفجاری دارند (انغماسی)، با جلیقه انتحاری وارد می‌شوند و بعد موجی از خودروهایی که سریع حرکت می‌کنند و سلاح‌های سبک روی آن‌ها نصب است وارد می‌شوند و بعد عمده قوای پیاده‌نظام. شهرهای بزرگ را با روش‌های ترکیبی تاکتیک کمربندی (تاکتیک محاصره) تصرف می‌کنند؛ این روش در واقع جنگی است پیرامون یک شهرستان شکل می‌گیرد که گره‌های پراکنده با تاکتیک‌های غیرمعمول با آزادی در مانور دادن برای از بین بردن قدرت دفاعی اصلی دشمن اجرا می‌شود. در این تاکتیک، اول شهرها و روستاهای دور و اطراف شهر اصلی را می‌گیرند، راه‌ها را بند می‌آورند و دور شهر اصلی یک کمربند می‌کشند و کم‌کم این کمربند را تنگ‌تر می‌کنند و محله به محله جلو می‌روند (میرزایی، ۱۳۹۵: ۶۷). گروه‌های تکفیری در نبردهای خود از تجربیات سایر کشورها که

توسط مشاوران نظامی و اطلاعاتی برخی کشورهای منطقه و فرمانطقه‌ای برایشان عرضه می‌شود، بهره می‌برند. روش نبرد آن‌ها در آفند ثابت نیست و برای هر منطقه و نیرویی، از روش‌های ابتکاری و غیر تکراری استفاده می‌نمایند که برای نیروهای پدافندی مقابل شناخته شده نیست. طرح ریزی متمرکز و اجرای غیرمتمرکز عملیات‌های آفندی، دست فرماندهان این گروه‌ها را برای اجرای موفق طرح مانور باز می‌گذارد. با این همه عربشاهی معتقد است که شیوه‌های زیر در نبردهای سال‌های اخیر تجربه شده است:

تیم‌های عملیاتی گروه‌های تکفیری که دارای استقلال رزمی هستند با استفاده از تاریکی شب و با انجام عملیات‌های ایذایی و فریب تا حد ممکن به اهداف اصلی خود نزدیک شده، سپس به تهاجم دست می‌زنند؛ پیش‌دستی و استفاده از آفند قبل از شروع عملیات‌های خودی (تک مختل‌کننده) که باعث به هم زدن سازمان رزم خودی می‌شوند؛ استفاده خوبی از تانک و نفربر در هجوم‌ها داشته و با نزدیک کردن تجهیزات محمول و موشک‌های ضدزره، تجهیزات مؤثر در پدافند را مورد هدف قرار می‌دهند؛ با استفاده از عملیات‌های انتحاری نفر و حتی خودرویی و با بی‌ام‌پی پر از مواد منفجره، در خطوط پدافندی «رخنه» سریع ایجاد کرده و روحیه نیروهای خودی به شدت به هم می‌ریزد؛ تقویت نیروها سریعاً (از نیم ساعت الی دو ساعت) انجام می‌شد، به شدت سیال و متحرک هستند؛ اجرای آتش تهیه با سلاح‌های در دسترس خود (۲۳ میلی‌متر، خمپاره و تانک) بر روی مواضع خودی قبل از هجوم؛ اتکای دشمن بیشتر به روستا و جنگ شهری است و به صورت ترکیبی از جنگ چریکی، جنگ شهری و ... می‌جنگند؛ از عملکرد خود در آفند و انهدام تجهیزات طرف مقابل تصویربرداری کرده و برای ایجاد رعب و وحشت در نیروهای مقابل در ماهواره و شبکه‌های مجازی، به نمایش می‌گذارند؛ از عملیات فشار از جناحین (احاطه) برای قیچی کردن و دور زدن نیروهای خودی استفاده می‌کنند؛ استفاده از مردم مناطق تصرف شده در اداره آن منطقه (مدیریت مردم) و حمله به زندان‌ها برای آزادی زندانیان و استفاده از آن‌ها در سازمان رزم خود؛ توسط عوامل نفوذی (هسته‌های پنهان) که از مدت‌ها قبل در میان مردم مناطق هدف مستقر کرده‌اند، قبل از تک ایجاد هرج و مرج کرده، نیروهای مدافع و مسئولین را سردرگم و غافلگیر کرده و با استفاده از بی‌نظمی به وجود آمده، تهاجم خود را آغاز می‌نمایند؛ جابه‌جایی گروه‌های تکفیری با توجه به شناخت زمین به خوبی انجام می‌شود و با مشغول نمودن نیروی مقابل در یک

جناح، از پشت سر و جناح دیگر شروع به دور زدن و حمله می‌کند؛ در زمان‌های خاصی مانند قبل از اذان مغرب، اول صبح و ساعت ۱۴ بعد از ظهر اقدام به تک و اعمال فشار به نیروهای مقابل می‌نمایند (عربشاهی، ۱۳۹۵: ۷۷).

دفاع از شهر

پدافند در لغت به معنای دفاع است و در اصطلاح نظامی عبارت است از عملی که با استفاده صحیح از کلیه وسایل و امکانات به منظور جلوگیری از پیشروی دشمن و مقاومت در مقابل دشمن و انهدام نیروی تک‌کننده دشمن اجرا می‌شود.

گروه‌های تکفیری به منظور در امان ماندن از قدرت آتش محور مقاومت سعی می‌کردند که زمین‌های مناسبی را برای دفاع انتخاب کنند، از این رو، شهرها به شکل عام، بهترین گزینه می‌باشند و این موضوع از دلایل اصلی رو آوردن گروه‌های تکفیری به جنگ شهری بوده است. همچنین، از عوارض طبیعی و مصنوعی زمین خوب استفاده نموده و با ایجاد موانع و کانال به منظور در امان ماندن از آتش نیروی مقابل، پدافند می‌نمایند. بیشترین تدابیر عملیاتی آنان در مناطق استقراری، پدافند از نقطه اتکا و مواضع مهم و حساس خود می‌باشد و با تمام توان از این مناطق دفاع می‌نمایند. در برخی موارد، گروه‌های معارض نیروهای خود را رده‌بندی کرده و نیروهای کم تجربه را برای رده اول پدافند از مواضع خود قرار می‌دهند و نیروهای زبده را برای انجام عملیات‌های هجومی به کار می‌گیرند. همچنین دفاع خود را در لایه‌های متوالی سازمان می‌دهند؛ بدین شکل که در لایه اول با استقرار تک‌تیرانداز و دیده‌بان نسبت به رصد اوضاع منطقه خود اقدام کرده، در صورت اقدام نیروی محور مقاومت برای تک، با ایجاد سد و موانع از نفوذ نیروی مقابل جلوگیری کرده و در لایه بعدی نیروهای اصلی پدافندی را مستقر می‌نمایند (عربشاهی، ۱۳۹۵: ۸۱). آن‌ها همچنین به منظور در امان ماندن از دید و تیر هوایی و زمینی نیروهای مقاومت، اقدام به پرده کشی عمودی و افقی در خیابان‌ها می‌نمایند؛ با این اقدام، تردها و دیگر فعالیت‌های آن‌ها مخفی می‌ماند (سفیدچیان، ۱۴۰۰: ۳۷۸). رده تأمینی عموماً تک‌تیراندازان و نیروهایی با سلاح‌های سبک هستند که متکی به اختفاء و پوشش در مزارع، تپه‌ها، منازل خارج از شهر و روستاها می‌باشند و وظیفه سرگرم کردن و کند کردن حرکت نیروی مقابل را عهده‌دار هستند. با تعداد اندکی نیرو، رده تأمینی را ایجاد و تظاهر به حضور نیرو می‌نمایند و پدافند اصلی

آنها متکی به نیروهای اصلی دفاعی و احتیاط می‌باشد. تأمین‌ها سعی در تسلط بر جاده‌های عبور و مرور، کنترل و رصد تردها و تحرکات نیروی مقابل را دارند. در مواردی تأمین‌ها طبق برنامه زمین را واگذار می‌نمایند تا بتوانند از نیروی مقابل به آسانی تلفات بگیرند (پذیرفتن رخنه محدود). نیروهای تأمینی دشمن تکفیری به سادگی دیده نمی‌شوند و تحرک اضافی ندارند و به راحتی دور نمی‌خورند. نیروهای دفاع اصلی دشمن (رده مقدم) که برای پراکندگی بعد از نیروهای تأمینی قرار دارند و یا از طریق جاده‌های امدادی به سرعت خود را به منطقه درگیری می‌رسانند، با تاکتیک‌های زیر اقدام به دفاع سرسخت {دفاع ثابت} می‌نمایند. با ایجاد مواضع و سنگر در ساختمان‌ها و تعبیه دریچه در دیوارها برای سلاح‌های تک تیرانداز و تیربارها، مسیرهای منتهی به مناطق خود را پوشش داده، از حرکت نیروهای مقابل جلوگیری می‌کنند. با استفاده از سلاح‌های تک تیرانداز قناصه و اشتایر و ... از نیروهای پیشرو تلفات گرفته و روحیه نیروهای مقابل را تحت تأثیر قرار می‌دهند.

در دفاع اصلی، تک تیراندازها برای پنهان‌سازی مواضع، بعد از سه لایه دیوار موازی پشت سر هم تیراندازی می‌کنند. با ایجاد کانال بین مواضع و سنگرها و یا شکاف در دیوارهای منازل، ارتباط نیروهای خود را برقرار می‌نمایند و برای جابه‌جایی‌ها به جای معابر و کوچه‌ها از آنها استفاده می‌کنند تا مورد هدف تک تیراندازان نیروهای مقابل قرار نگیرند. دفاع اصلی دشمن متکی به دیوارها و ساختمان‌های ورودی شهرها و روستاها می‌باشد و از جنگ در بیابان، کوهستان (جز در موارد محدود) و خارج از شهرها پرهیز می‌کنند. آنها شرایط رزم نزدیک را فراهم می‌کنند و با انتخاب موضع برای شلیک مورب به اهداف بعد از نزدیک شدن نیروی مقابل شروع به تیراندازی می‌کنند. از دفاع نقطه‌ای (پدافند از نقطه اتکا) استفاده کرده و از دفاع خطی پرهیز می‌نمایند و با بهره‌گیری خیلی خوب از پدافند غیرعامل و رعایت استتار و اختفاء و پراکندگی از نقاط سرکوب شهر و روستا به سمت نیروی مقابل تیراندازی می‌نمایند. با استفاده از دیدگاه‌های مخفی، نیروهای ادوات و ضدزره را برای گرفتن تلفات از نیروی مقابل هدایت می‌نمایند. ادوات و خمپاره‌اندازهای دشمن، بیشتر بر روی نقاط ثبتي، جاده‌های ارتباطی اقدام می‌نمایند. جنگیدن تا مرز کشته شدن را سرلوحه دفاع خود قرار داده و برای حفظ موضع تا آخرین فشنگ با هدف رسیدن پشتیبانی تلاش می‌کنند. پل‌های مواصلاتی به مواضع خود را برای جلوگیری از انجام تک نیروهای مقابل تخریب

می‌کنند. احتیاط دشمن، متحرک و سریع هست و در کمترین زمان از جاده‌های امدادی پیش‌بینی شده و با خودروهای قدرتمند خود را به منطقه درگیری می‌رساند. دشمن از احتیاط‌های نزدیک خود در ساعت اولیه درگیری برای تقویت دفاع اصلی و از احتیاط دور خود برای حمله متقابل {پاتک} و بازپس‌گیری استفاده می‌کند (عربشاهی، ۱۳۹۵: ۸۱). این گروه‌ها در مواردی نیز از مردم به عنوان سپر انسانی استفاده می‌کردند، از جمله جبهه‌النصره و احرارالشام در شهر الزبدانی (۱۳۹۴ ش) و حلب (۱۳۹۵ ش) سوریه، به منظور در امان ماندن از آتش نیروهای مقاومت، مردم را در ساختمان‌های لبه جلویی شهر روبروی نیروهای رزمنده قرار می‌دادند که این امر باعث محدودیت اجرای آتش و کاهش سرعت پیشروی نیروهای محور مقاومت می‌شد.

عملیات نامنظم

مراد از عملیات نامنظم طیف وسیعی از عملیات‌های نظامی و شبه‌نظامی است که در سرزمین دشمن، تحت اشغال دشمن، تحت کنترل دشمن یا یک سرزمین حساس و ویژه در شاخه‌های مختلفی مثل براندازی، جنگ‌های چریکی، گریز و فرار، اجرا می‌شود (عباسی، ۱۳۹۰: ۱۴). این عملیات می‌تواند ماهیت پنهانی، نیمه آشکار یا آشکار داشته باشد (بیات، ۱۳۹۰: ۱۷). به لحاظ محیطی عملیات نامنظم ممکن است در هر محیطی اعم از کویر، کوهستان، جنگل، مناطق آبی و مناطق ساخته شده اجرا شود. جنگ شهری، شاخه‌ای از جنگ‌های نامنظم به شمار می‌رود که در مناطق شهری و ساختمانی اجرا می‌شود. جنگ‌های شهری از نظر منشأ تهدید ممکن است در اثر توسعه ناآرامی‌های اجتماعی توسط گروه‌های شبه‌نظامی و شورش‌های داخلی اجرا شده یا توسط دولت یا دولت‌های خارجی علیه دولت هدف صورت گیرد. گروه‌های شورش‌ی و شبه‌نظامی در نقش بازیگران غیردولتی، به دلایل مختلفی چون عدم توازن امکانات و مقدمات و بهره‌برداری حداکثری از قابلیت‌های فضای و محیط نبرد، سعی می‌کنند در شهرها و در پناه سازه‌ها و مردم غیرنظامی دست به عملیات‌های مختلف علیه دولت حاکم بزنند. گروه‌های تکفیری نیز از این قابلیت شهرها بیشترین بهره را برده و از عملیات‌های نامنظم به شکل حداکثری بهره‌برداری کرده و می‌کنند (امینی، ۱۳۹۹: ۴۴). بر اساس اعلام رسمی مرکز اطلاع‌رسانی گروهک داعش در سال ۱۳۹۲، نوع و ماهیت عملیات‌های نامنظم این گروهک به شرح ذیل می‌باشد:

اجرای عملیات توسط خودروهای بمب‌گذاری شده (با سرنشین، رها شده)؛ عملیات انتحاری با جلیقه‌های حاوی مواد منفجره؛ اجرای عملیات با موتورسیکلت و دوچرخه‌های بمب‌گذاری شده و تله‌گذاری شده؛ عملیات توسط بمب‌های ساعتی؛ عملیات با پرتاب موشک‌های قابل حمل توسط نفر مانند آرپی جی، به اهداف تعیین شده؛ ترور افراد به وسیله سلاح‌های سبک دارای صدا خفه‌کن؛ پرتاب گلوله‌های منحنی‌زن (خمپاره‌انداز، مینی کاتیوشا و کاتیوشا)؛ اجرای حکم (سربردن، اعدام و ...)؛ استقرار پست‌های ایست و بازرسی در مناطق از پیش تعیین شده به منظور شناسایی و ربایش افراد دلخواه؛ ورود به منازل و ربایش افراد برجسته؛ عملیات تک‌تیراندازی و قناصه‌زنی؛ اجرای عملیات تنبیه و اخذ توبه‌نامه از مرتدین؛ عملیات آزادسازی زندانیان؛ عملیات تبعید و اخراج متمردين و مرتدین از مناطق اشغالی (آشنایی با گروهک تکفیری؛ ۱۳۹۳: ۲۵) استفاده از سلاح‌های ضدزره؛ به‌کارگیری تک‌تیراندازان در ابعاد گسترده؛ اجرای عملیات کمین به شکل‌های مختلف از جمله با استفاده از مین‌های کنارجاده‌ای؛ اجرای عملیات تاخت علیه ایست‌وبازرسی‌ها، پایگاه‌ها؛ عملیات انتحاری؛

• عملیات انتحاری

عملیات انتحاری نوعی خودکشی عقیدتی است که فرد انتحاری به منظور آسیب رساندن به دیگران دست به انجام آن می‌زند. مهاجم انتحاری خود را به یک سلاح کارآمد تبدیل می‌کند و نشان می‌دهد آرمان او آن قدر مهم است که حاضر است در راه آن، جان دهد. زکی بدوی، رئیس شورای عالی مسلمانان انگلیس، می‌گوید: نخستین اقدام انتحاری، حمله سامسون به معبد فلسطینی‌ها بود که خود و تعدادی از فلسطینیان را کشت. در سال ۶۶ میلادی، دو گروه یهودی (سیکای و قناییم) برای آزادی یهودا به روم حمله کردند و چون هنگام دستگیری به صلیب یا آتش کشیده می‌شدند، مرگ برای آنان آسان بود. به گواه تاریخ اکثر مهاجمان انتحاری از فرقه اسماعیلیه بودند که توسط حسن صباح شکل گرفتند و در طول دو قرن، در کوه‌های شمال غرب ایران حملاتی را علیه حکام محلی و نیز مسیحیان سامان دادند (عطوان، ۱۳۹۱: ۹۹).

در بیشتر روش‌های حمله انتحاری، عامل انسانی نقش تعیین‌کننده‌ای دارد؛ تاکتیک به کار گیری کودکان و نوجوانان؛ روش دیگر، عامل انتحاری به صورت انباری است؛ در این روش عامل بمب را درون قسمت مقعدی یا رحم زنانه جاساز می‌کند؛ مانند عبدالله حسن عسیری، عامل

ترور شاهزاده محمد بن نایف وزیر کشور عربستان در سال ۲۰۰۹ میلادی که مواد منفجره را در مقعد خود پنهان کرده بود. حملات انتحاری زنجیره‌ای یا چند عامله؛ روشی را که گروهک‌های تروریستی سال‌های اخیر به منظور افزایش تلفات مالی و جانی استفاده می‌کردند، بهره‌گیری از چندین عامل انتحاری بود. ممکن است هدف، نفوذ به یک منطقه باشد؛ یعنی عامل اول، راه را برای سایر عاملان باز کند؛ به طور مثال، برای ورود به یک مرکز امنیتی بزرگ، ابتدا باید درب ورودی باز شود، سپس به محوطه اصلی دسترسی پیدا کرد. این روش سال‌های اخیر فراوان دیده شده است. عامل انتحاری در پوشش نیروهای نظامی، انتظامی یا امداد رسان؛ در برخی موارد ممکن است عامل انتحارکننده در لباس نیروهای نظامی، انتظامی، امداد رسان، خدماتی و ... به صورت پوشش نیمه یا کامل ظاهر شود. گاهی به صورت عامل اول و برخی اوقات، به صورت عامل دوم، پس از انفجار اولیه انجام می‌پذیرد.

استفاده از وسایل نقلیه خودرویی؛ روشی است که با وسایل نقلیه موتوری صورت می‌گیرد. در این حملات عامل انسانی درون وسیله نقلیه قرار می‌گیرد و ضمن هدایت آن به سمت هدف، آن را منفجر می‌کند (فرح آبادی، ۱۳۹۶: ۱۱۵). عمر الشیشانی (رهبر جیش المهاجرین والانصار) از این تاکتیک در اشغال پایگاه هوایی منق در حلب استفاده کرد. ماه‌ها بود که شورشیان مختلف از جمله داعش این پایگاه را در محاصره گرفته بودند و حتی برخی از آن‌ها به داخل پایگاه نفوذ کرده بودند، اما سربازان سوریه آن‌ها را عقب زده بودند. در نهایت منق زمانی سقوط کرد که که شیشانی دو انتحاری خارجی را آموزش داد تا یک خودروی زرهی بمب‌گذاری شده را دقیقاً به مرکز فرماندهی پایگاه ببرند و منفجر کنند (ویس و حسن، ۱۳۹۵: ۱۶۲).

• عملیات انفجاری و تله‌گذاری؛ از جمله روش‌های اجرای عملیات‌های انفجاری موارد زیر می‌باشد:

رها کردن خودروهای پر از مواد منفجره در محل‌های شلوغ و پرجمعیت و فعال کردن فیوز انفجاری به وسیله تلفن همراه؛ استفاده از کپسول‌های اکسیژن در خودروها برای شدت بخشیدن به انفجارها و ایجاد رعب و وحشت بیشتر؛ استفاده از پوشش کاروان‌های عروسی یا تشییع جنازه و جاسازی مواد در تابوت و انفجار آن؛ ایجاد زنجیره‌های الکترونیکی برای اتصال به مواد منفجره؛ در این گونه عملیات تماس ورودی با یک شماره برنامه‌ریزی شده صورت می‌گیرد. برای جلوگیری از انفجار اختیاری مواد منفجره نیز، تغذیه زنجیره الکترونیکی تنها پس از پارک ماشین

در محل انفجار به راننده داده می‌شود. آن‌ها پس از انفجار، سیم‌کارتی را که از آن با تلفن رابط (اتصال دهنده) تماس گرفته می‌شود، معدوم می‌کنند. در واقع این اقدام باعث عدم شناسایی دقیق مجری عملیات می‌شود؛ (عابدی، ۱۳۹۵: ۲۲۶) گروه‌های تکفیری برخی دیگر از تاکتیک‌های خود در عراق و سوریه را این چنین عنوان می‌کنند:

حرکات و مانورهای سرعتی و پرشتاب با استفاده از خودروهای تندروی مجهز به تیربار؛ ایجاد فرماندهی‌های کوچک محلی و میدانی و واگذاری اختیارات کامل به آنها؛ حمله به اهداف کلیدی (قرارگاه‌ها، انبارهای مهمات، پادگان‌ها، استانداری‌ها و ...) به منظور سلب توان واکنشی ارتش عراق (تاخت)؛ استفاده بهینه از تجارب و آموزه‌های صحنه سوریه؛ استفاده از سلاح‌های سبک و نیمه‌سنگین قابل حمل و جابجایی سریع (آشنایی با گروهک تکفیری، ۱۳۹۳: ۲۳)؛ خرابکاری.

- گروگان‌گیری و آدم‌ربایی؛ از جمله گروه‌های تکفیری که از این روش بسیار استفاده می‌کرد، داعش بود که از زمان تشکیل برای تأمین مالی فعالیت‌های خود، به صورت نظام‌مند، اقدام به ربودن تاجران و سیاستمداران محلی، شخصیت‌های دینی و افراد سرشناس اقلیت‌ها و نیز اتباع خارجی کرده است. بر طبق ارزیابی‌ها، داعش از محل این نوع فعالیت‌ها تا سقف ۱۰ میلیون دلار در ماه درآمد به دست آورده است. همان‌گونه که در نشست کمیته ضد تروریسم سازمان ملل متحد اعلام شده است؛ داعش در سال ۲۰۱۳ با دریافت ۴۵ میلیون دلار از محل گروگان‌گیری به یکی از ثروتمندترین گروه‌ها از لحاظ درآمد مالی تبدیل شد (قاسمی، ۱۳۹۶: ۹۵).

- عملیات‌های نامتعارف شیمیایی - میکروبی؛ شاید نخستین بارقه‌های تجهیز گروه‌های درگیر در منطقه به عامل شیمیایی را بتوان از کشف چهار فروند هواپیمای کنترل از راه دور مجهز به «گاز اعصاب» که «سارین» نیز در زمره آنها به شمار می‌رود، آن هم نه در سوریه که در عراق یافت. سازمان اطلاعات فرماندهی عملیات دجله در عملیاتی پیش‌دستانه، کارگاهی متعلق به شبکه القاعده را در عراق کشف نمود که خود را آماده حمله به زائرین شهر «کاظمین» آن هم از طریق بمب‌های حامل اعصاب مستقر بر روی هواپیماهای بدون سرنشین و با قابلیت کنترل از راه دور می‌نمودند. از طرفی بر پایه گزارش ارائه شده‌ای از سوی سازمان ملل و کمیته تحقیقات آن، در حمله ۲۱ اوت

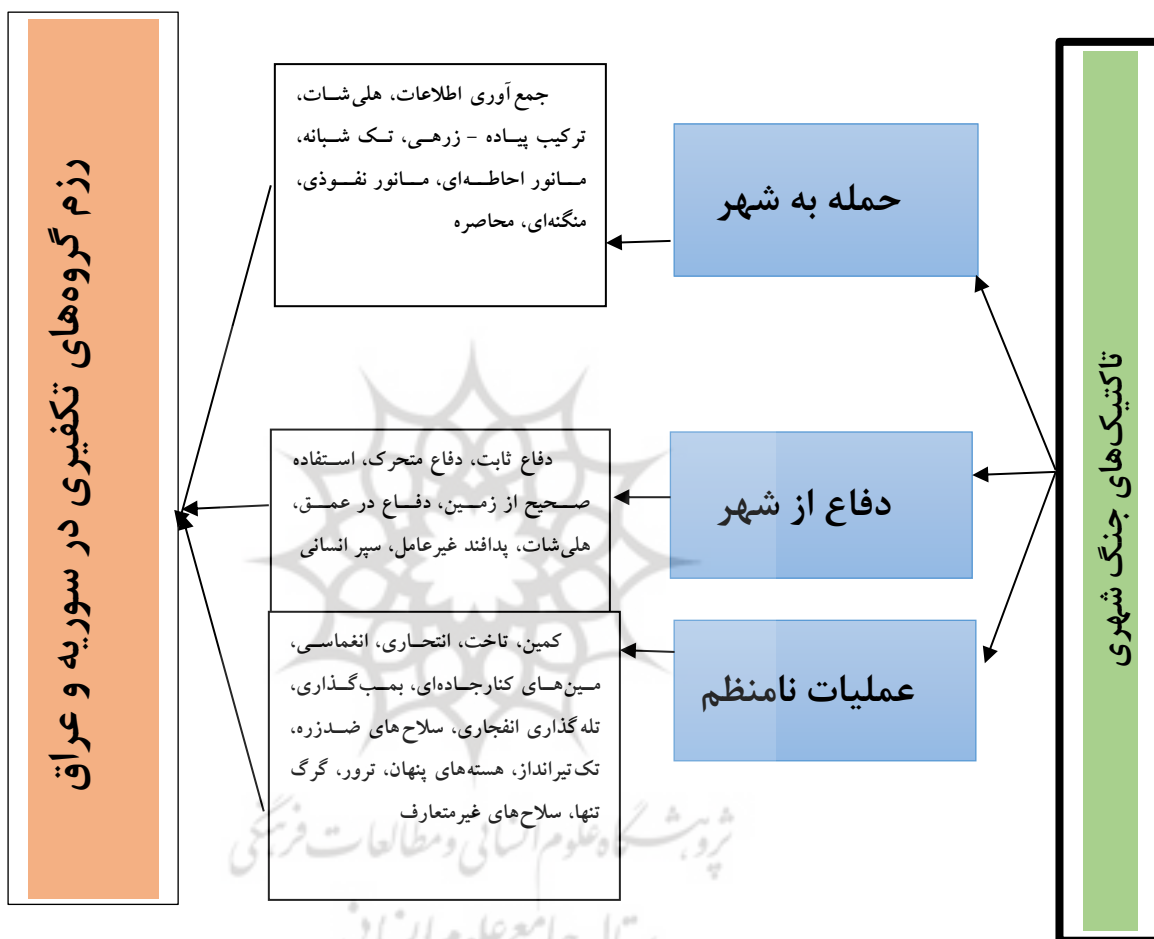
۲۰۱۳ م. به دمشق، پایتخت سوریه از موشک‌های زمین به زمین حامل «گاز اعصاب سارین» استفاده شده است. این گزارش را اگر که به گزارش حیاتی خیرگزاری اینترفاکس در آن بازه زمانی الحاق کنیم، شاید گوشه‌ای از حقیقت را برایمان آشکار سازد. این گزارش مدعی بود اجرای حمله شیمیایی در شرق غوطه نه از ناحیه ارتش سوریه که توسط «تیم عملیاتی سیاه» متعلق به عربستان سعودی، با عبور از خاک اردن و ورود به محدوده سرزمینی سوریه انجام گرفت (غلامی، ۱۳۹۴: ۱۲۸).

- بمب‌گذاری

گروه‌های تکفیری از جمله جبهه النصره از این روش به شکل گسترده‌ای استفاده می‌کردند؛ عناصر این گروه به دلیل داشتن تجارب بسیار در جنگ‌هایی مانند عراق، افغانستان و لیبی، در مقایسه با دیگر گروه‌های تروریستی فعال در سوریه، دارای سازماندهی مناسب‌تری هستند. این گروه تاکنون مسئولیت ترور افراد، گروگان‌گیری و بمب‌گذاری‌های متعددی را به عهده گرفته است. پس از افشای جنایت‌های عناصر جبهه النصره در سوریه و کشتار بی‌رحمانه زنان و کودکان و شهروندان بی‌دفاع، آمریکا که همواره از مخالفان مسلح و ادامه جنگ در این کشور حمایت می‌کرد، مجبور شد تا گروهک النصره را در دسامبر سال ۲۰۱۲ میلادی، در فهرست سازمان‌های تروریستی خود قرار دهد (عابدی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۵۳).

- تاکتیک گرگ تنها؛ روشی است که در آن نیروهای هوادار یا وابسته به گروه‌های تکفیری از جمله داعش، پس از تشخیص هدف (شخص، خودرو یا مکان) مختار هستند بدون کسب اجازه از مرکز تصمیم‌گیری گروهک موردنظر، طرح‌ریزی کرده و نسبت به اجرای عملیات علیه هدف مزبور اقدام نمایند. این روش بیشتر در مناطقی که از دسترس گروه‌های تکفیری خارج است اجرا می‌شود.

مدل مفهومی

پیشینه پژوهش

داود امینی در «تحلیلی بر تاکتیک‌ها و راهبردهای نوین در صحنه جنگ شهری سوریه» با اشاره به اتخاذ راهبردهای جنگ نامتقارن و نامنظم در محیط شهری از جانب گروه‌های نوظهور بنیادگرای اسلامی، ضمن تأکید بر تفاوت معنادار جنگ شهری این گروه‌ها با جنگ شهری دوران

معاصر، استفاده از تاکتیک هراس برای بی دفاع نمودن شهرها، اتخاذ راهبرد جنگ شبکه‌ای، راهبردهای نوین جنگ ترکیبی، راهبردهای جنگ برق‌آسا و جنگ تونل‌ها را از جمله تاکتیک‌ها و راهبردهای جنگ شهری گروه‌های مزبور برمی‌شمارند.

بهرام اصلی‌زاده و حمید نجف‌زاده در مقاله‌ای با عنوان «بررسی عملیات‌های نظامی مسلحین در تصرف شهر استراتژیک حلب، مطالعه موردی؛ عملیات ابو عمر سراقب» معتقدند که علی‌رغم اجرای عملیات‌های متعدد برای تصرف شهر حلب سوریه از جانب مسلحین، عواملی چون فقدان رهبری واحد، وجود اختلاف بین گروه‌های مسلحین، تکیه بر شیوه تکراری استفاده از انتحاری و برآورد نادرست سازمان رزم با توجه به جغرافیای منطقه، در ناکامی مسلحین در تصرف شهر حلب مؤثر بوده است.

مقاله «بررسی و تحلیل ظهور داعش در عراق و سقوط موصل از منظر غافل‌گیری نظامی امنیتی» نوشته احمد امیری مقدم و همکاران، در پاسخ به این پرسش که «آیا جمهوری اسلامی ایران در سقوط موصل، غافلگیر شد یا خیر؟» نتیجه می‌گیرد که گرچه ایران دچار غافلگیری شد؛ اما جنس غافلگیری جمهوری اسلامی ایران به دلیل اقدامات فریب، اختفاء، استتار و ... از جانب دشمن تکفیری نبوده بلکه غفلت از برخی ضروریات و بایسته‌ها و همچنین خیانت و عدم اهتمام جدی برخی دولتمردان کشور عراق به هشدارهای اطلاعاتی موجبات غافلگیری در سطوح راهبردی و عملیاتی را پدید آورده است.

داود امینی در مقاله‌ای با عنوان «تحلیلی بر شاخص‌های تأثیرگذار در تاکتیک‌ها و راهبردهای جنگ شهری موصل (۲۰۱۷-۲۰۱۴)»، ضمن برشماری شاخص‌هایی چون نیروهای داعش، طرح‌های نظامی-امنیتی شهر، جمعیت ساکن در شهر و شاخص‌های کالبدی و جغرافیایی شهر، در پایان نتیجه می‌گیرد که نقش نیروهای داعش در تصرف شهر بیش از سایر شاخص‌ها بوده، لیکن عملیات و جنگ روانی به منظور تقویت انگیزه و روحیه نیروهای خودی و تضعیف نیروهای طرف مقابل و ساکنین شهر، در تصرف شهر توسط داعش، نقش محوری داشته است.

روش‌شناسی پژوهش

هدف کلی از پژوهش حاضر، شناخت تاکتیک‌های جنگ شهری داعش و النصره در عراق و سوریه است. این تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است که به شیوه پیمایشی صورت گرفته است. جامعه آماری، ۴۵ نفر از صاحب‌نظران متخصص مدافع حرم شامل مربیان و فرماندهان رده‌های مختلف نیروهای مسلح که به علت محدود بودن افراد آگاه به موضوع پژوهش، بر اساس در دسترس بودن گزینش شدند. برای این کار پرسشنامه‌ای با توجه به متغیرهای در نظر گرفته شده تهیه و پس از احصاء خبرگی پرسشنامه مذکور مبتنی بر نظر نخبگان تخصصی و با تجربه، بین جامعه آماری مورد نظر، توزیع و پس از تکمیل گردآوری گردید. اطلاعات کلیه پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده، وارد رایانه شده و با استفاده از نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل گردید. برای رسم نمودار و جداول از نرم افزار Excel و Word کمک گرفته شد. برای تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش نیز از آمار توصیفی شامل (شاخص‌های گرایش به مرکز مثل میانگین و شاخص‌های پراکندگی مثل انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون تی استیودنت و آزمون رتبه‌بندی فریدمن برای بررسی سوال‌های فرعی) کمک گرفته شده است.

سؤال پژوهش

۱- تاکتیک‌های رزمی گروه‌های تکفیری در جنگ شهری در عراق و سوریه کدام است؟

یافته‌های پژوهش

- بررسی آماری ویژگی‌های فردی جامعه
ابتدا ویژگی‌های فردی آزمودنی‌ها معرفی شده و سپس پاسخ افراد مورد مطالعه به هریک از پرسش‌های تحقیق گزارش می‌گردد. نتایج حاصل از میزان تحصیلات پاسخ‌گویان در جدول و نمودار ۴-۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. نتایج مربوط به تحصیلات پاسخ‌گویان

درصد تجمعی	درصد واقعی	درصد	فراوانی	آماره‌ها تحصیلات
۱۱,۱	۱۱,۱	۱۱,۱	۵	کاردانی
۴۸,۹	۳۷,۸	۳۷,۸	۱۷	کارشناسی
۹۷,۸	۴۸,۹	۴۸,۹	۲۲	کارشناسی ارشد
۱۰۰,۰	۲,۲	۲,۲	۱	دکتری
		۱۰۰	۴۵	کل

۴-۶ بررسی نرمال بودن متغیرها

برای ارزیابی وضعیت نرمال بودن متغیرهای مورد مطالعه از آزمون کلموگراف اسمیرنوف استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول زیر ارائه می‌گردد.

جدول ۲. نتایج آزمون کلموگراف اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن متغیرها

عملیات نامنظم	دفاع از شهر	حمله به شهر	
۴۵	۴۵	۴۵	تعداد
۴,۲۷	۳,۸۹	۴,۰۲	میانگین
.۴۹۴	.۵۷۱	.۵۵۴	انحراف معیار
.۹۹۷	.۸۸۰	.۸۹۲	نتایج آزمون
.۲۷۴	.۴۲۱	۴,۳۰	سطح معناداری

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد با توجه به معناداری همه متغیرها که از ۰/۰۵ بیشتر می‌باشند، لذا متغیرهای مورد مطالعه با توزیع نرمال تفاوت معناداری نداشته و امکان استفاده از آزمون‌های پارامتریک وجود دارد.

جدول ۳. گویه‌های مربوط به تاکتیک‌های حمله به شهر

معناداری	بی‌استوودنت	انحراف معیار	میانگین	گویه‌های مربوط به تاکتیک‌های حمله به شهر
۰,۰۰۰	۳۵,۵۸۳	۰.۸۴۲	۴,۴۷	گروه‌های تکفیری قبل از حمله به شهر از روش‌های مختلف جمع‌آوری اطلاعات استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۲۳,۵۸۹	۱,۱۰۰	۳,۸۷	گروه‌های تکفیری از هلی‌شات و ریز پرنده‌ها در هدایت عملیات‌های خود استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۲۴,۰۴۳	۱,۰۴۸	۳,۷۶	گروه‌های تکفیری تاکتیک ترکیب پیاده و زرهی را در آفند به شهر استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۲۳,۹۳۳	۱,۰۰۹	۳,۶۰	گروه‌های تکفیری تاکتیک تک‌شانه را در آفند به شهر استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۲۸,۵۰۰	۰.۸۹۴	۳,۸۰	گروه‌های تکفیری مانور احاطه‌ای را در عملیات‌های خود استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۴۵,۰۶۳	۰.۶۲۵	۴,۲۰	گروه‌های تکفیری مانور نفوذی را در عملیات‌های خود استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۵۳,۲۰۶	۰.۵۸۰	۴,۶۰	گروه‌های تکفیری مانور منگنه‌ای (انتحاری در دو یا چند نقطه و سپس حمله) را در عملیات‌های خود استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۲۳,۷۴۳	۱,۰۸۶	۳,۸۴	گروه‌های تکفیری تاکتیک محاصره (مانور کمربندی) را در آفند به شهر استفاده می‌کنند.

جدول ۴. تعیین اولویت گویه‌های مربوط به تاکتیک‌های حمله به شهر گروه‌های تکفیری در سوریه و عراق

رتبه	گویه‌های مربوط به تاکتیک‌های حمله به شهر گروه‌های تکفیری در سوریه و عراق
میانگین	
۵,۹۰	گروه‌های تکفیری مانور منگنه‌ای (انتحاری در دو یا چند نقطه و سپس حمله) را در عملیات‌های خود استفاده می‌کنند.
۵,۸۳	گروه‌های تکفیری قبل از حمله به شهر از روش‌های مختلف جمع‌آوری اطلاعات استفاده می‌کنند.

۴,۸۰	گروه‌های تکفیری مانور نفوذی را در عملیات‌های خود استفاده می‌کنند.	
۴,۳۶	گروه‌های تکفیری از هلی‌شات و ریز پرنده‌ها در هدایت عملیات‌های خود استفاده می‌کنند.	
۴,۰۷	گروه‌های تکفیری تاکتیک محاصره (مانور کمربندی) را در آفند به شهر استفاده می‌کنند.	
۳,۸۸	گروه‌های تکفیری مانور احاطه‌ای را در عملیات‌های خود استفاده می‌کنند.	
۴,۷۳	گروه‌های تکفیری تاکتیک ترکیب پیاده و زرهی را در آفند به شهر استفاده می‌کنند.	
۳,۴۳	گروه‌های تکفیری تاکتیک تک شبانه را در آفند به شهر استفاده می‌کنند.	
معناداری: ۰/۰۰۰	درجه آزادی: ۷	مربع کای: ۶۴,۸۷۸

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد با توجه به آزمون رتبه‌بندی فریدمن در خصوص تعیین اولویت تاکتیک‌های حمله به شهر گروه‌های تکفیری در سوریه و عراق معنادار بوده به طوری که به ترتیب اولویت عبارتند از:

- ۱- گروه‌های تکفیری مانور منگنه‌ای (انتحاری در دو یا چند نقطه و سپس حمله) را در عملیات‌های خود استفاده می‌کنند؛
- ۲- گروه‌های تکفیری قبل از حمله به شهر از روش‌های مختلف جمع‌آوری اطلاعات استفاده می‌کنند؛
- ۳- گروه‌های تکفیری مانور نفوذی را در عملیات‌های خود استفاده می‌کنند؛
- ۴- گروه‌های تکفیری از هلی‌شات و ریز پرنده‌ها در هدایت عملیات‌های خود استفاده می‌کنند؛
- ۵- گروه‌های تکفیری تاکتیک محاصره (مانور کمربندی) را در آفند به شهر استفاده می‌کنند؛
- ۶- گروه‌های تکفیری مانور احاطه‌ای را در عملیات‌های خود استفاده می‌کنند؛
- ۷- گروه‌های تکفیری تاکتیک ترکیب پیاده و زرهی را در آفند به شهر استفاده می‌کنند؛
- ۸- گروه‌های تکفیری تاکتیک تک شبانه را در آفند به شهر استفاده می‌کنند.

سؤال فرعی دوم: تاکتیک‌های دفاع از شهر گروه‌های تکفیری در سوریه و عراق کدام است؟

جدول ۵. گویه‌های مربوط به تاکتیک‌های دفاع از شهر

معناداری	استیودنت	انحراف معیار	میانگین	گویه‌های مربوط به تاکتیک‌های دفاع از شهر
.۱۷۵	۱,۳۷۸	۱,۱۹۰	۳,۲۴	گروه‌های تکفیری تاکتیک دفاع ثابت را در شهر استفاده می‌کنند.
.۰۰۰	۱۱,۸۰۴	.۷۲۰	۴,۲۷	گروه‌های تکفیری تاکتیک دفاع متحرک را در شهر استفاده می‌کنند.
.۰۰۰	۷,۲۱۸	.۹۲۹	۴,۰۰	گروه‌های تکفیری ملاحظه استفاده صحیح از زمین (تونل) را در دفاع از شهر استفاده می‌کنند.
.۰۰۱	۳,۶۰۱	۱,۰۷۶	۳,۵۸	گروه‌های تکفیری از هلی شات و ریز پرنده‌ها در هدایت دفاع از شهر، استفاده می‌کنند.
.۰۰۱	۳,۵۳۰	۱,۰۱۴	۳,۵۳	گروه‌های تکفیری ملاحظه دفاع در عمق را در دفاع از شهر خود استفاده می‌کنند.
.۰۰۰	۱۰,۰۴۶	.۷۵۷	۴,۱۳	گروه‌های تکفیری پدافند غیرعامل (استتار، اختفاء و ...) را در دفاع از شهر استفاده می‌کنند.
.۰۰۰	۱۳,۰۰۱	.۷۵۷	۴,۴۷	گروه‌های تکفیری از مردم به عنوان سپر انسانی در جنگ شهری استفاده می‌کنند.

جدول ۶. تعیین اولویت گویه‌های مربوط به تاکتیک‌های دفاع از شهر

رتبه میانگین	گویه‌های مربوط به تاکتیک‌های دفاع از شهر	
۵,۱۹	گروه‌های تکفیری از مردم به عنوان سپر انسانی در جنگ شهری استفاده می‌کنند.	
۴,۸۴	گروه‌های تکفیری تاکتیک دفاع متحرک را در شهر استفاده می‌کنند.	
۴,۴۳	گروه‌های تکفیری پدافند غیرعامل (استتار، اختفاء و ...) را در دفاع از شهر استفاده می‌کنند.	
۴,۱۱	گروه‌های تکفیری ملاحظه استفاده صحیح از زمین (تونل) را در دفاع از شهر استفاده می‌کنند.	
۳,۴۶	گروه‌های تکفیری از هلی شات و ریز پرنده‌ها در هدایت دفاع از شهر، استفاده می‌کنند.	
۳,۱۴	گروه‌های تکفیری ملاحظه دفاع در عمق را در دفاع از شهر خود استفاده می‌کنند.	
۲,۸۲	گروه‌های تکفیری تاکتیک دفاع ثابت را در شهر استفاده می‌کنند.	
معناداری: ۰/۰۰۰	درجه آزادی: ۶	مربع کای: ۶۱,۲۶۳

- نتایج جدول فوق نشان می‌دهد با توجه به آزمون رتبه‌بندی فریدمن در خصوص تعیین اولویت تاکتیک‌های دفاع از شهر معنادار بوده؛ به طوری که به ترتیب اولویت:
- ۱- گروه‌های تکفیری از مردم به عنوان سپر انسانی در جنگ شهری استفاده می‌کنند؛
 - ۲- گروه‌های تکفیری تاکتیک دفاع متحرک را در شهر استفاده می‌کنند؛
 - ۳- گروه‌های تکفیری پدافند غیرعامل (استتار، اختفاء و ...) را در دفاع از شهر استفاده می‌کنند؛
 - ۴- گروه‌های تکفیری ملاحظه استفاده صحیح از زمین (تونل) را در دفاع از شهر استفاده می‌کنند؛
 - ۵- گروه‌های تکفیری از هلی شات و ریزپرنده‌ها در هدایت دفاع از شهر، استفاده می‌کنند؛
 - ۶- گروه‌های تکفیری ملاحظه دفاع در عمق را در دفاع از شهر خود استفاده می‌کنند؛
 - ۷- گروه‌های تکفیری تاکتیک دفاع ثابت را در شهر استفاده می‌کنند.

تاکتیک‌های عملیات نامنظم گروه‌های تکفیری

جدول ۶. گویه‌های مربوط به تاکتیک‌های عملیات نامنظم

مبنای معناداری	بی‌اسپودنتی	انحراف معیار	میانگین	گویه‌های مربوط به تاکتیک‌های عملیات نامنظم
۰,۰۰۰	۹,۱۸۹	.۹۰۸	۴,۲۴	گروه‌های تکفیری تاکتیک کمین را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۱۱,۹۹۸	.۷۳۳	۴,۳۱	گروه‌های تکفیری تاکتیک تاخت علیه پایگاه‌ها و عوارض حکومتی را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۲۵,۹۵۸	.۴۷۱	۴,۷۸	گروه‌های تکفیری تاکتیک انتحاری را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۹,۵۵۴	.۸۸۹	۴,۲۷	گروه‌های تکفیری تاکتیک انغماسی را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۱۴,۸۹۴	.۶۶۱	۴,۴۷	گروه‌های تکفیری تاکتیک مین‌های کنار جاده‌ای را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۱۹,۴۸۸	.۵۴۳	۴,۵۸	گروه‌های تکفیری تاکتیک بمب‌گذاری را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۱۳,۰۴۶	.۷۲۰	۴,۴۰	گروه‌های تکفیری تاکتیک استفاده از سلاح‌های ضدزره را در جنگ شهری

				استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۲۰,۸۵۵	۰.۵۲۹	۴,۶۴	گروه‌های تکفیری تاکتیک استفاده از تک تیرانداز را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۵,۹۴۸	۰.۹۵۲	۳,۸۴	گروه‌های تکفیری تاکتیک هسته‌های پنهان را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۴,۷۵۰	۰.۹۷۳	۳,۶۹	گروه‌های تکفیری تاکتیک ترور را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۸,۰۲۲	۰.۷۸۰	۳,۹۳	گروه‌های تکفیری تاکتیک گرگ تنها را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۱۸,۹۰۳	۰.۵۷۶	۴,۶۲	گروه‌های تکفیری تاکتیک تله‌گذاری انفجاری را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۰,۰۰۰	۴,۶۳۴	۱,۱۲۶	۱,۷۸	گروه‌های تکفیری از سلاح‌های غیرمتعارف (ش.م.ر) را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.

جدول ۷. تعیین اولویت گویه‌های مربوط به تاکتیک‌های عملیات نامنظم گروه‌های تکفیری در

سوریه و عراق

رتبه میانگین	گویه‌های مربوط به تاکتیک‌های عملیات نامنظم گروه‌های تکفیری در سوریه و عراق
۹,۳۳	گروه‌های تکفیری تاکتیک انتحاری را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۸,۶۶	گروه‌های تکفیری تاکتیک استفاده از تک تیرانداز را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۸,۵۳	گروه‌های تکفیری تاکتیک تله‌گذاری انفجاری را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۸,۳۲	گروه‌های تکفیری تاکتیک بمب‌گذاری را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۷,۸۱	گروه‌های تکفیری تاکتیک مین‌های کنار جاده‌ای را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۷,۵۸	گروه‌های تکفیری تاکتیک استفاده از سلاح‌های ضدزره را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۷,۱۶	گروه‌های تکفیری تاکتیک انغماسی را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۷,۰۲	گروه‌های تکفیری تاکتیک تاخت علیه پایگاه‌ها و عوارض حکومتی را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۶,۹۰	گروه‌های تکفیری تاکتیک کمین را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۵,۲۳	گروه‌های تکفیری تاکتیک گرگ تنها را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
۵,۱۶	گروه‌های تکفیری از سلاح‌های غیرمتعارف (ش.م.ر) را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.

۴,۹۹	گروه‌های تکفیری تاکتیک هسته‌های پنهان را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.	
۴,۳۱	گروه‌های تکفیری تاکتیک ترور را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.	
	درجه آزادی: ۱۰	مربع کای: ۱۰۹,۷۴۳
	معناداری: ۰/۰۰۰	

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد با توجه به آزمون رتبه‌بندی فریدمن در خصوص تعیین اولویت تاکتیک‌های عملیات نامنظم گروه‌های تکفیری در سوریه و عراق معنادار بوده به‌طوری‌که به ترتیب اولویت:

- ۱) گروه‌های تکفیری تاکتیک انتحاری را در جنگ شهری استفاده می‌کنند؛
- ۲) گروه‌های تکفیری تاکتیک استفاده از تک تیرانداز را در جنگ شهری استفاده می‌کنند؛
- ۳) گروه‌های تکفیری تاکتیک تله‌گذاری انفجاری را در جنگ شهری استفاده می‌کنند؛
- ۴) گروه‌های تکفیری تاکتیک بمب‌گذاری را در جنگ شهری استفاده می‌کنند؛
- ۵) گروه‌های تکفیری تاکتیک مین‌های کنار جاده‌ای را در جنگ شهری استفاده می‌کنند؛
- ۶) گروه‌های تکفیری تاکتیک استفاده از سلاح‌های ضدزره را در جنگ شهری استفاده می‌کنند؛
- ۷) گروه‌های تکفیری تاکتیک انغماسی را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
- ۸) گروه‌های تکفیری تاکتیک تاخت علیه پایگاه‌ها و عوارض حکومتی را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
- ۹) گروه‌های تکفیری تاکتیک کمین را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
- ۱۰) گروه‌های تکفیری تاکتیک گرگ تنها را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
- ۱۱) گروه‌های تکفیری از سلاح‌های غیرمتعارف (ش.م.ر) را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
- ۱۲) گروه‌های تکفیری تاکتیک هسته‌های پنهان را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.
- ۱۳) گروه‌های تکفیری تاکتیک ترور را در جنگ شهری استفاده می‌کنند.

تاکتیک‌های جنگ شهری گروه‌های تکفیری در سوریه و عراق

جدول ۸. تعیین اولویت مؤلفه‌های تاکتیک‌های جنگ شهری گروه‌های تکفیری در سوریه و عراق

رتبه میانگین	انحراف معیار	میانگین	تاکتیک‌های جنگ شهری گروه‌های تکفیری در سوریه و عراق
۳,۴۷	.۴۹۴	۴,۲۷	عملیات نامنظم
۵,۵۳	.۵۵۴	۴,۰۲	حمله به شهر
۲,۱۰	.۵۷۱	۳,۸۹	دفاع از شهر
سطح معناداری: ۰,۰۰۰		درجه آزادی: ۴	Chi-Square: ۵۱,۹۲۸

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد، با توجه به آزمون رتبه‌بندی فریدمن در خصوص تعیین اولویت مؤلفه‌های تاکتیک‌های جنگ شهری گروه‌های تکفیری در سوریه و عراق معنادار بوده و گویای این مطلب می‌باشد که تاکتیک‌های زیر بر اساس اهمیت و اولویت در سوریه و عراق استفاده می‌شوند:

- ۱- تاکتیک‌های گروه‌های تکفیری در عملیات نامنظم؛
- ۲- تاکتیک‌های گروه‌های تکفیری در حمله به شهر؛
- ۳- تاکتیک‌های گروه‌های تکفیری در دفاع از شهر.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که گروه‌های تکفیری پس از جمع‌آوری اطلاعات از روش‌های مختلف و طرح‌ریزی عملیات، با تمرکز بر عملیات انتحاری با هدف رعب و وحشت در دل مردم غیرنظامی و نیروهای نظامی طرف مقابل شده و بعضاً آن‌ها را نسبت به مقاومت در برابر این گروه‌ها دچار تردید می‌نماید. بدین شکل که با انجام عملیات انتحاری متعدد و در پوشش‌های متفاوت از جمله مردم عادی، خودروهای مدنی (شخصی و خدمات شهری) و در مکان‌های مختلف به ویژه مراکز جمعیتی، سعی در تحمیل حضور خود و تمکین مردم و نیروهای

نظامی دولت‌ها نسبت به خود دارند. گروه داعش در آفند به شهر تدمر سوریه برای بازپس‌گیری شهر از نیروهای مقاومت، علی‌رغم وجود موانع انفجاری (میدان مین و تله‌های انفجاری) در طرح دفاعی شهر، بیش از ۷۰۰ نفر را به نوبت را به میدان مین فرستاده و جان خود را از دست می‌دادند تا این که در نهایت موفق شدند معبر باز کرده و خطوط دفاعی را بشکنند. از این روش برای جلوگیری از آزادسازی شهر تکریت عراق توسط نیروهای مقاومت نیز بهره‌برداری نمودند. گروه‌های مزبور همچنین در ابعاد وسیعی از هلی‌شات‌ها و ریزپرنده‌ها در عملیات‌های خود بهره می‌برند. از این ابزار علاوه بر جمع‌آوری اطلاعات، برای فرماندهی و هدایت عملیات در وضعیت‌های مختلف حمله به شهر، دفاع از شهر و اجرای عملیات‌های نامنظم (اجرای عملیات‌های انتحاری و انفجاری با استفاده از ریزپرنده‌ها) نیز استفاده می‌کردند. در حمله به شهرهای کوچک و شهرک‌ها، تمرکز آن‌ها بر اجرای عملیات منگنه‌ای است بدین مفهوم که با هدف برهم زدن تمرکز نیروهای مدافع، در دو یا چند نقطه با اجرای عملیات انتحاری سنگین سعی بر وارد آوردن تلفات و خسارت سنگین به خطوط دفاعی داشته، پس از موفقیت انتحاری، بلافاصله نیروهای انغماسی وارد عمل شده و سعی در دسترسی به مراکز فرماندهی و قرارگاه‌های تاکتیکی داشته و در صورت عدم کامیابی در رسیدن به اهداف خود، انتحار نموده تا علاوه بر وارد آوردن تلفات به نیروهای مدافع، روحیه آن‌ها را نیز تضعیف نمایند. پس از آن عمده قوا برای تصرف شهر و تثبیت آن وارد عمل می‌شوند. نتایج یافته‌های پژوهش بر این نکته تأکید دارند که گروه‌های تکفیری در جنگ شهری بر عملیات انتحاری، استفاده از تک‌تیرانداز، عملیات‌های انفجاری، مانور منگنه‌ای و دفاع متحرک (پذیرفتن رخنه محدود)، بهره‌گیری از پدافند غیرعامل و استفاده از تونل تمرکز بیشتری نسبت به سایر روش‌ها دارند.

پیشنهاد‌های تحقیق

نظر به نتایج به‌دست آمده تحقیق، پیشنهاد‌های زیر را می‌توان در دو حوزه اجرایی و پژوهشی برای مسئولین امر در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و پژوهشگران علاقه‌مند در این حوزه مطرح نمود:

پیشنهاد‌های اجرایی

- توجه جدی فرماندهان و مسئولین در مورد آموزش روش‌های پیش‌بینی، پیشگیری، کشف و مقابله با عملیات انتحاری؛
- توجه جدی فرماندهان و مسئولین در مورد تاکتیک‌های مقابله با تک‌تیرانداز در شهر و روش‌های مقابله با این نوع عملیات‌ها؛
- بازنگرگی و روزآمدسازی طرح‌های پدافند غیرعامل مرتبط با طرح دفاعی مراکز حیاتی، حساس، مهم و قابل حفاظت و ایجاد استحکامات و موانع (انفجاری و غیرانفجاری) متناسب با طرح دفاعی مراکز مزبور به منظور مقابله با عملیات‌های انتحاری؛
- آموزش روش پاکسازی تونل به عنوان نقطه مثبت دفاع گروه‌های تکفیری به طور عام و در مناطق ساختمانی و شهرها به شکل خاص؛
- آموزش نیروهای واحدهای تخریب و چک و خنثی با تأکید بر تاکتیک‌های برخورد با تله‌های انفجاری، مین‌های کنارجاده‌ای و بسته‌های مشکوک و و خنثی‌سازی آنها؛

پیشنهاد‌های پژوهشی

- بررسی الگوها و روش‌های گروه‌های تکفیری در بهره‌برداری از تونل به عنوان ملاحظه استفاده از زمین؛
- بررسی و تدوین روش‌های عملیات انتحاری گروه‌های تکفیری و ارائه راه‌کار برای مقابله با آن؛
- بررسی تاکتیک‌های گروه‌های تکفیری در استفاده از مواد منفجره (تله‌های انفجاری، مین‌های کنارجاده‌ای، بمب‌گذاری و ...)
- بررسی تاکتیک‌های نفوذ اطلاعاتی و تاکتیکی گروه‌های تکفیری در جنگ شهری و راه‌های مقابله با آنها؛
- بررسی تاکتیک‌های رزم گروه‌های تکفیری در سایر مناطق (کوهستان، کویر، جنگل و مناطق آبی)؛

فهرست منابع

- آدمی، علی؛ نیک‌نام، رضا (۱۳۹۵). «تأثیر تهدیدهای گروه‌های سلفی-تکفیری بر امنیت هستی‌شناختی جمهوری اسلامی ایران». فصلنامه مطالعات سیاسی جهان اسلام، سال پنجم، شماره ۱۹.
- ، (۱۳۹۳). «آشنایی با گروهک تکفیری داعش»، تهران: معاونت تربیت و آموزش نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
- آیتی، علیرضا (۱۳۸۹). «عراق کانون تأثیرگذار». تهران: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- امینی، داوود (۱۳۹۹). «تحلیلی بر تاکتیک‌ها و راهبردهای نوین در صحنه جنگ شهری سوریه (از سال ۲۰۱۱ الی ۲۰۱۷م)». فصلنامه مطالعات جنگ، سال دوم.
- بردی‌نشین، محمد؛ علی‌زاده، اصغر و محمدعلی‌زاده، اکبر (۱۳۹۳). «ردپای پیدا و پنهان داعش». تهران: مدیریت پژوهش دانشکده امام علی (علیه‌السلام) و عملیات و آموزش نقسا.
- بیات، حسن (۱۳۹۰). «اصول و قواعد اساسی رزم». تهران: دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع).
- بیات، حسن (۱۳۹۰). «دکترین رزم نامنظم». تهران: دانشکده فرماندهی و ستاد سپاه.
- پیری، هادی‌مراد (۱۳۹۴). «انتخاب صحنه‌های عملیات نظامی (گذشته و آینده)». تهران: انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.
- پیری، هادی‌مراد؛ شربتی، مجتبی (۱۳۹۱). «آشنایی با علوم و معارف دفاع مقدس». تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- رستمی، محمود (۱۳۸۶). «فرهنگ واژه‌های نظامی». تهران: انتشارات ایران سبز.
- سالمی‌نژاد، عبدالرضا (۱۳۹۷). «جنگ شهرها (دزفول)». تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس.

- سفیدچیان، محمدهادی (۱۴۰۰). «پیاده نظام شیطان (شناخت گروه های تروریستی تکفیری)». تهران: انتشارات شهدای نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
- عابدی، اکبر و دیگران (۱۳۹۵). «آشنایی با جریان‌های سلفی-تکفیری». تهران: انتشارات دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (علیه السلام) - مرکز باقرالعلوم (علیه السلام).
- عباسی، محسن (۱۳۹۰). «عملیات نامنظم». تهران: مرکز تألیف کتاب‌های درسی معاونت تربیت، آموزش و فرهنگ پاسداری سپاه.
- عربشاهی، عباس؛ سماواتی، غلامرضا (۱۳۹۵). «تجربیات و درس آموزه‌های مدافعان حرم (جلد ۲)». تهران: معاونت تربیت و آموزش نرسا.
- عطوان، عبدالباری (۱۳۹۱). «سازمان سری القاعده». ترجمه: فاروخ نجم‌الدین، تهران: موسسه مطالعات اندیشه‌سازان نور.
- غلامی، رضا (۱۳۹۴). «تاریخ خلافت مدرن: تب خلافت داعش، دامس، القاعده، بوکوحرام و طالبان در سپیده دمان سده ۲۱»، تهران: آوای مکتوب.
- فرح آبادی، محمد (۱۴۰۰). «آشنایی با تهدیدات تروریستی (تله‌های انفجاری و حملات انتحاری)». تهران: انتشارات مرکز باقرالعلوم (علیه السلام).
- فون کلازویتس، کارل، (۱۳۸۹). «در باب جنگ، کتاب دوم: نظریه جنگ، جلد سوم». ترجمه: آرمین فاضل‌زاد، تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه جامع امام حسین (علیه السلام).
- قادری کنگاوری، روح الله (۱۳۹۲). «آمریکا و القاعده از تعامل تا تقابل». تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه جامع امام حسین (ع).
- قاسمی، پرویز (۱۳۹۶). «داعش تهدیدی برای امنیت بین الملل». تهران: دانشگاه امام صادق (علیه السلام) و شورای راهبردی روابط خارجی، چاپ اول.
- مدیریت مطالعات و برنامه‌ریزی ستاد تطبیق آموزش (۱۳۸۴). «اصول و قواعد اساسی رزم». تهران: دانشگاه امام حسین (ع).

- مهری، عباس؛ گرمابدری، تقی (۱۳۹۰). «جنگ در مناطق ساختمانی». تهران: مرکز برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی معاونت آموزش و نیروی انسانی ستاد مشترک سپاه.
- میرزایی، علی‌اصغر؛ افشاری‌اکمل، حمیدرضا و کریمی، محمدعلی (۱۳۹۵). «تجارب رزمندگان مدافع حرم در مقابله با تاکتیک گروهک‌های تروریستی تکفیری (جلد یک)». تهران: معاونت تربیت و آموزش نرسا- مدیریت برنامه‌ریزی درسی.
- ناصری، علیرضا (۱۳۹۰). «راهنمای نیروهای پیاده برای نبرد در مناطق ساختمانی». تهران: مرکز برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی سپاه.
- نجاری، اسلام (۱۳۹۶). «جنگ شهری». تهران: معاونت آموزش نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
- ویس، مایکل (۱۳۹۵). «داعش گزارشی از درون ارتش وحشت». ترجمه: علی پیرحیاتی و ثریا احمدی، تهران: انتشارات نقد فرهنگ.

